

Còi

Nguyễn Phú Thịnh

Người Bắc gọi là bấm còi, còn người Nam gọi là nhận kèn. Còi đóng vai trò như thế nào trong đời sống của người Việt Nam? Có lẽ không người Việt Nam nào mà cho đến nay chỉ sống ở Việt Nam lại đặt ra câu hỏi ngớ ngẩn như vậy. Nhưng nếu một người nào đó chỉ ghé qua hoặc chỉ sống một thời gian có hạn định trên mảnh đất hình chữ S này thì hẳn sẽ buộc phải để ý đến điều đó, mặc dù không phải ai cũng đặt ra câu hỏi như trên.

Người ta nghe thấy tiếng còi nhiều nhất khi nào? Đương nhiên là khi đi trên đường! Vì Việt Nam có mật độ xe gắn máy khó có nước nào trên thế giới sánh kịp và việc bấm còi thì chắc chắn không nước nào sánh kịp. Việc đi lại trên đường giao thông Việt Nam thì ai cũng biết là đặc sắc có một không hai trên thế giới rồi. Người nước ngoài hoặc người Việt ở nước ngoài về mà đã từng tự mình tham gia giao thông ở Việt Nam thì chắc chắn là sẽ có những ấn tượng không thể phai mờ trong suốt cuộc đời. Không chỉ người nước ngoài mới có ấn tượng mạnh mà cả những người có chức trách trong ngành giao thông Việt Nam cũng rất tự hào. Một ông kiến trúc sư về quy hoạch đô thị đã từng thốt lên trên báo Hà Nội Mới đại khái rằng: Việt nam có một nền văn hoá xe máy mà không nước nào có được và đây là một trong những bản sắc văn hoá đặc thù của Việt nam.

Khi đi trên đường người ta thấy không gian đầy ắp tiếng còi. Dù các loại tiếng còi. Ngoài còi thông thường và còi hú của công an, cứu hoả hay cứu thương còn có còi như bắn súng liên thanh, còi là một đoạn nhạc và còn có biết bao nhiêu loại tiếng còi nữa. Chừng loại tiếng còi mỗi ngày một phát triển và phong phú. Vì ai cũng luôn luôn bấm còi mỗi khi ngồi trên xe mà tiếng còi lại giống hệt nhau thì cũng bằng như tất cả không bấm còi. Chính vì vậy nên ai cũng có một ham muốn tốt bậc là tiếng còi của mình phải khác với đồng loại. Cách đây mấy hôm tôi nghe thấy tiếng quàng quạc rất to ở sau lưng, nếu tiếng đó phát ra từ con gà thật thì chí ít con gà đó cũng phải to bằng chiếc phi cơ. Nhưng vì nó được phát ra từ chiếc xe buýt nên chúng ta đành phải gọi nó là tiếng còi. Tôi về sống trở lại ở Việt Nam đã được gần 2 năm. Một khoảng thời gian ngắn để chưa có thể miễn dịch được với tiếng còi. Một khoảng thời gian dài để có thể không ngạc nhiên trước bất cứ loại tiếng còi nào. Một khoảng thời gian vừa đủ để suy ngẫm về tiếng còi.

Cái dàn đồng ca tiếng còi trên đường làm tôi khó chịu, nhưng riêng tiếng còi của xe tôi lại không đến nỗi nào. Tôi hay để ý xem những người đi xung quanh tôi phản ứng như thế nào về cái dàn đồng ca ấy, nhưng xem ra mọi người không đồng cảm với tôi lắm, có lẽ họ cho đó là chuyện hoàn toàn tự nhiên và hợp lý, đã đi xe là phải bấm còi liên tục. Tôi khó chịu không phải chỉ vì cái dàn đồng ca kia nó hành hạ cái màng nhĩ của tôi, mà là còn vì cái thắc mắc tại sao những người khác cứ bấm còi - mà theo tôi không biết để làm gì - đã làm khổ tôi.

Chuyện ở Việt Nam người ta đi trên đường không theo luật giao thông thì ai cũng biết rồi. Nhưng như thế không có nghĩa rằng người Việt Nam hoàn toàn không có những qui ước bất thành văn trong việc lưu thông trên đường, rằng ai muốn đi ra sao thì đi. Làm sao có thể phát hiện ra điều đó? Thông qua tiếng còi! Những người bấm còi nhiều nhất thường là những người có kiểu đi khác với đa số những người còn lại ở trên đường. Chẳng hạn như trên một đường phố có gần 100% số người và xe cộ đi theo một chiều, một vài người đi theo chiều ngược lại, họ bấm còi liên tục và rất thống thiết; khi đi qua những ngã tư có đèn tín hiệu, lúc đèn đỏ thì bấm còi để cho dòng xe cộ có đèn xanh nhường cho mình qua, còn lúc đèn xanh, đặc biệt là vào những lúc vắng xe, thì phải bấm còi liên tục từ xa để những kẻ có đèn đỏ biết điều thì đi chậm lại kéo mình sẽ bị tông ngã cho bỏ chững; những lúc dừng trước đèn tín hiệu hay công an chỉ đường, khi mà cả hai bên đối diện đều dàn xe ra hết chiều rộng của đường, để đến khi có thể đi tiếp được thì cả hai bên lao thẳng vào nhau giống như những cảnh chiến đấu hào hùng trong phim dã sử của Trung

Quốc, nhưng dở cái là lúc đó nhiều người muốn rẽ trái trong khi họ lại đã dừng ở phía ngoài cùng bên phải hoặc ngược lại, lúc đó thì phải còi, còi và còi...

Còi để vượt nhau (mặc dù đường còn rộng), để xin đường (mặc dù chẳng ai cho), để cảnh báo (mặc dù chẳng ai nghe), để thay chuông gọi cửa (mặc dù làm chủ nhà khó chịu) và để gọi nhau trên đường (mặc dù chẳng thể nào nghe thấy), để thông báo tin vui cũng như tin buồn (mặc dù không ai nhận biết được) thì âu cũng là chuyện tạm coi là bình thường được. Nhưng có người chỉ một mình trên đường cũng bấm còi pim... pim..., te... te..., quàng... quạc... hoặc tình... tính... tang... một cách rất đồng đặc thì không biết là phải coi như thế nào.

Có người lý giải rằng, sở dĩ những người bấm còi khi trên đường chỉ có một mình là họ muốn báo với bạn dân thiên hạ rằng ta đây cũng có xe gắn máy. Cách giải thích như vậy e rằng không ổn. Thứ nhất, cái thời mà người dân Việt Nam hãnh diện vì mình sở hữu một cái xe nổ bình... bịch... được đã qua rồi. Thứ hai, giả dụ cái thời ấy vẫn chưa qua hẳn thì người ta cũng chỉ bấm còi mấy tháng đầu tiên khi có xe thôi, chứ sau khi đồng bào cả nước đã biết mình có xe rồi thì còn bấm còi nữa làm gì? Tôi biết nhiều người sau khi có xe vài năm rồi vẫn tiếp tục bấm còi như vậy. Từ đó có thể suy ra, nguyên nhân có lẽ nằm đâu đó rất sâu thẳm trong tâm khảm người Việt Nam.

Chẳng hạn như thằng cháu tôi. Nó mới ba tuổi. Rõ ràng là nó chưa ý thức được thế nào là sĩ diện. Vậy mà nó rất thích ngồi trên yên xe máy, và mỗi khi ngồi bao giờ nó cũng phải nghịch cái còi. Nó vừa bấm còi vừa nhe mấy cái răng ra toe toét cười, và bố nó cũng y như vậy. Tôi mang máng cảm thấy rằng người Việt Nam rất thích tiếng động. Phải chăng sau mấy ngàn năm binh đao khói lửa những tiếng ồn ã của chiến tranh đã ngấm vào máu người Việt Nam? Phải chăng sống trong môi trường âm ỉ con người ta sẽ cảm thấy đỡ lẻ loi và đỡ trống trải hơn? Phải chăng là người ta vẫn mang nỗi hoài vọng về tiếng pháo nổ ngày tết trong tâm hồn? Phải chăng người ta tận dụng mọi cơ hội gây ra tiếng động để nhằm khẳng định sự hiện hữu của mình trên thế gian này?

Nói tóm lại tiếng còi đóng một vai trò không thể thiếu trong đời sống của người Việt Nam. Khi viết xong bài này chắc hẳn tôi sẽ ra chỗ xe máy để bấm vài phát còi tự chúc mừng cho mình. Pim... pim..., te... te..., quàng... quạc..., tình... tính... tang... nghe thì khó chịu như đứt khoát là không thể thiếu được./

10/10/2001

Nguyễn Phú Thịnh
friendlytours@fpt.vn